

Mehriddinova Mehriniso Otabekovna

Buxoro viloyati G`ijduvon tumani

1-umumiy o`rta ta`lim maktabining geografiya fani o`qituvchisi

Annotatsiya: *O`zbekistonning mustaqillikka erishishi munosabati bilan geografiya ta`limida ham muhim o`zgarishlar sodir bo`ladi. Maktab geografiyasining mazmuni va tuzilishida tarkibiy o`zgarishlar amalga oshirildi. Ayrim o`quv fanlari maktab dasturidan olib tashlandi, ayrimlarining mazmuni o`zgartirildi, ayrim fanlar yangidan yaratilib, o`quv tizimiga joriy qilindi. Ushbu maqolada geografiya fanining zamonaviy o`qitish metodikalari, fanning maqsad va vazifalari haqida qisqacha so`z yuritiladi.*

Kalit so`zlar: *Geografiya, xususiy didaktika, xususiy geografiya, geografik tafakkur, geografik ekskursiyalar.*

Geografiya ta`limi deganda o`quvchilarga tabiiy va iqtisodiy- ijtimoiy komplekslarning tuzilishi va asosiy qonuniyatlari haqida bilimlar beradigan geografiya fanlari tizimiga aytiladi. Geografiya ta`lim metodikasi esa maktablarda va kasb-hunar maktablarida tabiiy geografiya, iqtisodiy geografiya va boshqa maxsus geografiya fanlarini o`qitish jarayonini o`rganadigan va pedagogika fanlari tizimiga kiradigan fandır.

Geografiya ta`lim metodikasi umumiy didaktika va tarbiya nazariyasi bilan chambarchas bog`langan. Didaktika fani ta`lim berish va tarbiya jarayonini umumiy qonuniyatlarini ta`lim mazmuniga tatqiq qiladigan nazariy fandır. Didaktika fani aniq o`quv fanlarini o`qitish metodikasi bilan shug`ullanmaydi.

Ayni vaqtda har bir o`quv fani o`ziga xos xususiyatlariga ega. Ularning ayrimlarini maqsadi nazariy bilim va ko`nikmalarini shakllantirish (geografiya, biologiya, kimyo), ayrimlari faqat ko`nikmalari (chet tillar), boshqalari esa borliqqa estetik munosabatda bo`lishini shakllantiradi. (tasviriy san`at). Shuning uchun alohida fanlarni o`qitish metodikasi bilan xususiy didaktika fanlari shug`ullanadi.

a) Geografiya o`qitish metodikasining predmeti, tadqiqot usullari, rivojlanish tarixi;

b) Geografiya o`qitish metodikasining maqsad va vazifalari umumiy va alohida pretmetlar bo`yicha aniqlash;

c) Ta`lim va tarbiyaning birligini amalga oshirish.

Geografiya o`qitish metodikasi ikkita katta qismdan iborat: umumiy va xususiy geografiya o`qitish metodikasi. Umumiy geografiya o`qitish metodikasi- bu geografiyaning didaktikasi hisoblanadi. U geografiya o`qitish jarayonini o`ziga xos xususiyatini o`rganadi. Geografiya o`qitishning umumiy metodikasi nazariy va metodik masalalarni ishlab chiqadi, ya`ni predmetni o`zini tadqiqot usullarini

o`rganadi, bunda asosiy e`tibor o`quv -tarbiyaviy maqsadlarni ishlab chiqishga qaratiladi.

Aniqlangan o`quv- tarbiyaviy maqsadlar asosida geografiya ta`limining mazmuni ishlab chiqiladi. Umumiy metodika ikki qismga bo`linadi.

-tabiiy geografiyani o`qitish metodikasi

- iqtisodiy va ijtimoiy geografiyani o`qitish metodikasi

Geografiya o`qitishning xususiy metodikasi- alohida o`quv predmetlarini maqsad va vazifalarini ishlab chiqadi va umumiy nazariy holatlarni aniq o`quv predmetlarini o`qitish jarayonida qo`llash masalalarini o`rganadi.

Geografiya o`qitish metodikasi geografiya fan asoslari bilan bog`liq bo`lgan o`quv, jarayonlar, tamoyil (prinsip)lar va qonuniyatlar to`g`risidagi fandır. Mazkur tamoyil va qonuniyatlarni bilish o`qituvchiga maktab geografiya kursi bilan bog`liq o`quv-tarbiyaviy jarayonlarni zamon talablariga mos holatda tashkil etish va boshqarish imkonini beradi.

Geografiya o`qitish metodikasining obyekt- mazkur o`quv fani bilan aloqador bo`lgan ta`limiy- tarbiyaviy jarayon. Geografiya o`qitish metodikasining predmeti- geografik ta`limning maqsadi, mazmuni, o`qitish usullari, shakllari, o`quvchilarning tarbiyasi va rivojlanishidir. Geografiya o`qitish metodikasining maqsadi-geografiya o`quv fanlarining mazmuni, uning o`qitish shakllari, metodlari, vositalarini o`zaro bog`liq holda joriy etish

Geografiya o`qitish metodikasining vazifasi- geografiya o`quv fanlarining mazmuni, uning o`qitish shakllari, metodlari, vositalarini o`zaro bog`liq holda joriy etish. Shuningdek geografiya o`qitish metodikasi quyidagilarni ham o`z oldiga vazifa qilib qo`yadi:

- Bo`ljak o`qituvchilarga geografik o`quv fanlar bo`yicha chuqur va atroflicha bilim berish;

- Maktab geografiyasining ta`limiy, tarbiyaviy va rivojlantirish imkoniyatlarini ochib berish;

- Maktab geografiyasining mazmunini zamon talablariga mos ravishda yanada takomillashtirish;

- Maktab geografiyasi mazmuni va tuzilishida mazmuni va tuzilishida zamonaviy fan yutuqlarini aks ettirish ;

- Geografiya darslarini tuzilishi, o`lchamlari va turlarini yanada takomillashtirish;

- Geografiya o`qitishni yangi pedagogik va axbarot texnologiyalarini ishlab chiqish va amalga qo`llash;

- Geografik ekskursiyalar, tadqiqotlar o`tkazish texnologiyasini yanada takomillashtirish;

- O`quvchilarda amaliy geografik ko`nikmalarni shakllantirish texnologiyasini takomillashtirish;

- O`quvchilarning har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida kamol topishiga ko`mak beruvchi o`quv fanlar mazmunini, o`qitish shakllari, vositalari va metodlarini ishlab chiqishdan iborat.

- Geografiya o`qitish metodikasi o`quvchilar va o`qituvchilarni o`qitish nazariyasi va tarbiyasi bilan qurollantiradi.

Bizningcha, geografik tafakkurni “inson-tabiat- jamiyat” tipidagi muammolarni ularning hududiy yoki fazoviy jihatdan hal etishning muayyan usuli sifatida shakllantirish geografik ta`limning strategic maqsadi sifatida qaralishi kerak. Geografik tafakkur shu ma`noda tizimli, murakkab, fazoviy, ilmiy, didaktik umumlashgan tafakkurdir. Bu bolalar o`sb ulg`aygan sari rivojlanadi va atrofdagi dunyo haqida tajriba orttiradi. Madaniy-tarixiy yondashuv nuqtai-nazaridan geografik tafakkur eng oliy psixik funksiyalardan biridir.

Geografiya o`qitishning maqsadlari faollik xarakteriga ega, ya`ni ularga faqat o`quvchilarning o`zlari o`quv-bilish faoliyati jarayonida erishish mumkin. Ta`lim maqsadlarini belgilash dasturlarni ishlab chiqish va darsliklar yaratish bilan, shuningdek, geografiyani zamonaviy sharoitlarda o`qitish jarayonini tashkil etish bilan bevosita bog`liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YHATI:

1. I. Karimov “Yuksak malakali mutaxassislar -taraqqiyot omili” Toshkent - O`zbekiston 1995-yil
2. Barkamol avlod - O`zbekiston taraqqiyoti poydevori” -Toshkent-Sharq 1997-yil
3. X. Vahabov, F. Saydamatov, N. Eshpo`latov Geografiya ta`limida qo`llanilayotgan pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish. Xalq ta`limi 2007-yil N_1
4. M. Jo`raboyev. Geografiya o`qitishda predmetlararo aloqa.-Toshkent: O`qituvchi, 1987-yil
5. H. Vahobov, N.R. Alimqulov, N.B. Sultanova. Geografiya o`qitish metodikasi. Darslik Toshkent 2020-yil.